

Дзітмаратчыні і Мастацтва

Год выдання 33-і
№ 99 (1944)
11 снежня 1964 г.
ПЯТНІЦА
Цана 4 кал.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР

СЕСІЯ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА СССР

9 снежня ў Маскве ў Крамлі пачала работу пятая сесія Вярхоўнага Савета Саюза ССР шостага склікання.

На раздзельных пасяджэннях Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей прыняты наступныя парадкі дня:

1. Аб зацвярджэнні Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 15 кастрычніка 1964 года аб назначэнні тав. Касыгіна А. М. Старшынёй Савета Міністраў ССР і аб вызваленні тав. Хрушчоў М. С. ад абавязкаў Старшыні Савета Міністраў ССР.
2. Аб Дзяржаўным плане развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1965 год.
3. Аб Дзяржаўным бюджэце СССР на 1965 год і аб выкананні Дзяржаўнага бюджэту СССР за 1963 год.
4. Аб старшынні Канстытуцыйнай камісіі.
5. Аб наместніку Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета ССР ад Таджыксай ССР.
6. Аб зацвярджэнні Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР.

На сумесным пасяджэнні Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей Вярхоўнага Савета СССР па першым пункце парадку дня слова было дадзена Першаму сакратару ЦК КПСС дэпутату Л. І. Брэжневу. Ён унёс прапанову зацвердзіць Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 15 кастрычніка 1964 года аб назначэнні А. М. Касыгіна Старшынёй Савета Міністраў ССР.

Дэпутаты аднагалосна прымаюць пастанову аб зацвярджэнні гэтага Указа.

Прымаюцца таксама пастановы аб зацвярджэнні Указа Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб вызваленні М. С. Хрушчоў ад абавязкаў Старшыні Савета Міністраў ССР.

Затым з дакладам аб Дзяржаўным плане развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1965 год выступіў Старшыня Савета Міністраў ССР дэпутат А. М. Касыгін.

ТАСС.

СЁННЯ Ў ГАЗЕЦЕ

Хутка кінематаграфісты рэспублікі ўрачыста адзначыць саракагадовы юбілей беларускага кіно. У сённяшняй кінастаражыні мы друкуем нататкі мастацтвазнаўцы А. Кірасінага «З летніцкіх старонкаў», Г. Тарасевіч расказвае пра гісторыю адной фатаграфіі. Наш спецыяльны карэспандэнт Д. Радзінскі зрабіў рэпартаж аб дзімных мастацкай фільма «Колькі летцаў — колькі зімаў». Рэжысёры С. Фрэд і Р. Ясінін расказваюць аб тым, як яны здымалі фільм «Урок даўняму ў год». Творчы партрэт маладога рэжысёра Віктара Турава напісаў кіраўнік творчага аб'яднання студыі «Беларусьфільм» С. Сварцоў.

НА РУБЯЖАХ СЯМІГОДКІ

Ігар Каліноўскі працуе на Гомельскім рабінта-механічным заводзе. Ён — шпіфальчыца ўніверсітэту, тэорыі канструкцыі прамы. «Наш завод дзе новае вышчэ становіць усіх чыгукаў краіны», — кажа ён фотакарэспандэнту, калі рабіўся здымаць. І гучыць у яго словах вышчэ тонер і за сон цудоўны завод, і за сваю вялікую працу.

Фота С. АНАНІН.

СУСТРЭЧА З РАБОТНІКАМІ КНІЖНАГА ГАНДЛЮ

Не першы раз работнікі кнігагандлю Мінска сустракаюцца з пісьмемнікамі. Размова была сустрэчы. Часцей за ўсё яны адбываліся, вядома, у кнігарнях і на кніжных кірмашах, дзе аўтары шырока размаўлялі з чытачамі і распаўсюджвалі свае кнігі.

На гэты раз Дзяржаўны камітэт Савета Міністраў БССР па друку і Саюз пісьмемнікаў праводзіў дзень работніка кніжнага гандлю больш цікава. Пачалася гэта сустрэча ўступным словам Івана Шамякіна. Ён расказаў, над чым працягваюць сёння беларускія літаратары. Галоўны вадзяк за выдзельна «Беларусь» Яна Казека пазнаёміў з планами выдання на 1965 год.

— Кнігі, якія мы плануем выдаць, — гаворыць прамоваю, — прыносяць нашаму чытачу радасць і задавальненне. У магазіны рэспублікі паступіць каля 300 новых кніжак мастацкай, навукова-тэхнічнай, палітычнай, медыцынскай і іншай літаратуры. У свет выйдзе каля 160 кніг мастацкай літаратуры. У тым ліку 70 кніг для юнацтва і дзяцей.

Дырэктар выдавецтва «Навука і тэхніка» Д. Укусарэў паведаваў: — У новым годзе мы палепшым рынак кнігі. Для гэтага выдзельна рады і тэлебачанне, канферэнцыі чытачоў. Работнікі выдавецтва часцей будуць сустракацца з чытачамі і кнігагандлёвымі работнікамі, вывучаць погляд на тую ці іншую кнігу.

Пісьмемнік Павел Кавалеў, Алякс. Вайко, Сіман Александровіч гаварылі аб карысці сустрэч пісьмемнікаў з работнікамі кніжнага гандлю, падкрэсліваючы, што распаўсюджванне кнігі — самая лепшая і шырокае сродак літаратуры.

Паэты Мікола Аўрамчык, Барыс Спрыччан, Кастусь Цірэна і пісьмемнік Аляксандр Лазінава прачыталі новыя вершы і байкі. Дырэктар магазінаў «Кніга — пошта» М. Афанасьеў і навукова-тэхнічнай кнігі Л. Сарочкін дакаралі выдзельна «Навука і тэхніка» і «Беларусь» за тое, што яны не выконваюць сваёй павіннасці. У чаргавым квартале, напрыклад, многія з запаліваных кніг не выйшлі ў свет.

Слушную прапанову ўнёс дырэктар кніжнага магазіна № 9 Ул. Гродз. Ён лічыць неабходным, каб пісьмемнікі сустракаліся з работнікамі кніжнага гандлю і тым, калі ідзе абмярэнне заказаў на новыя кнігі.

Дырэктар Мінскага абласнога бібліятэкара А. Куксёнаў прапанаваў аднавіць добрую традыцыю, калі ў дзень камплектавання ў бібліятэку прыходзілі пісьмемнікі, каб пазнаёміць бібліятэкараў са сваімі новымі творами.

МАЛАДОСЦЬ, ЧА С, КАМУНІЗМ

Юнацтва ўстапуе ў жыццё. З каго рабіць яго? Як працыні па ім так, каб след твой быў вядзены, а справы ўласобіліся «в пароходы, строчки і дугіе далае?» Як знайсці тую вялікую справу, якой — у імя людзей, у імя шчасця — можна аддаць усея сваё жыццё маладога сэрца?

Вялікі востра, складаныя і пытанні... Мудрыя і поўныя адказы на іх даюць добрыя, разумныя кнігі, ужо створаныя, прычатыя, засвоеныя. Кожная такая кніга — «компас» для юнацтва на яго жыццёвым дарогах. Схематычныя ж «слабавыя» кніжкі, якія напісаны вядомымі праніснымі іспінамі і ментарскай траскатнёй, чытаць не хвалююць. Яму патрэбна кніга іркая, разумная, арыгінальная, напоўненая свежым дыханнем жыцця.

Так і толькі так стаіць пытанне. Менавіта над гэтым — над пошукамі і глыбокага зместу, дакладнай формы, патрэбна тону і стылю гаворкі з моладдзю па карысным праблемаў палітыкі, гісторыі, культуры, маралі — і праце вялікая армія неспаспыханых і шчырых людзей — пісьмемнікаў, славуных і маладых, добрых і розных, многія з якіх пеліна супрацоўнічаюць з выдавецтвам «Молодая гвардыя».

Больш 30 мільёнаў экзэмпляраў кнігі, якія заваляваюць і аздаўваюць інтэрасам і запатрабаваным моладзі, выпускала

Усё пачалося ўвосень гэтага года. У праўленні арцелі, у брыгадах, на фермах аднойчы з'явілася аб'ява, якая запрашала ў клуб камсамольцаў, актывістаў калгаса. У прызначаны час у глядзельнай зале сабралася больш за 70 чалавек. Размова ў той вераснёўскі вечар пачалася пра музыку. Гэта не была звычайная лекцыя пра творчасць кампазітара або гутарка на тэму, як слухаць і разумець музыку. У залу ўвайшоў незвычайны, вельмі энергічны чалавек і назваў сябе — Альфрэд Шуцаў. Пачаў гаварыць: «Столькі дзвучат і хлопцаў у калгасе, а пад'язджаеш да клуба — і песні не чуваць... Жывяце вы, як баць, вельмі сумна». І пачаў расказваць, як паступова ствараўся народны хор брэсцкага абласнога калгаса. Колькі было ў яго, кіраўніка хору, клоп, патаў, хвалюванняў і радасных дзён.

Прайшла гадзіна, і незвычайны чалавек адрознаў някалькіх блізкіх, нібы ён не збрэста прыехаў, а даўні блізкі сябар кожнага, хто прысутнічаў у зале сельскага клуба. За таварыскай гутаркай час ляцеў неспрытна. А потым... Альфрэд Пятровіч узяў у рукі акардон, і ўжо ніхто не мог утрымацца, каб не падхвэліць знаёмы мелодыю народнай песні. Шуцаў узяўся прыслухоўвацца да галасоў, уздымаў, як кажуць, «на ходу» вакальныя магчымасці спявачкоў.

Больш пісьці запрашэнняў у клуб не трэба было. На наступную рэпетыцыю людзі прыйшлі самі: з Лышчыц, са Станькі, з Вялікіх і Малых Шчытыкаў, з Кустына — з усіх брыгад калгаса імя Мічурна. І расцеліся ўжо не як палпа, а па галасх. «Моя страна» Азёрніка, «Вецер вея» Семлянкі, «Верхавіна, маці мая» Машкіна, «Песня аб крывіцах» Эшпала — прапанаваны Шуцаўм рэпертуар увелікі адоўшана.

З таго часу мінула ўжо тры месяцы. Але за гэты час калгасны клуб ажыў. Альфрэд Шуцаў па серадах і суботах рэгулярна прыязджае ў Лышчыцы. Яго чакаюць. Уздзельнікі маладога калектыву ўжо загарэліся новай, захапляючай справай. Цяпер ім проста не хочацца адседжаваць па вечарах дома. Ды і самага кіраўніка глы-

бока ўсхваляваў гарачы энтузіязм самадзейных артыстаў. «Праўду кажучы, падабаецца мне тут працаваць, — прызнаецца Шуцаў. — Буду ездзіць у Лышчыцы, пакуль не зроблю сапраўдны хор. Някалькі стане ён як бы «філіялам» або «спадарожнікам» нашага брэсцкага калектыву».

Надаўна ў сельскіх харыстаў было свята. З багатай канцэртнай праграмай прыехаў у поўным складзе брэсцкі народны хор. Да позняга вечара ў клубе чуліся песні, перабор баянаў. Пасля канцэрта пачаліся знаёмствы, гутаркі, бяскоўныя распіты. Калгасныя артысты-аматары яшчэ раз пераканаліся, колькі настойліваці і працы трэба, каб авалодаць майстэрствам. Гэта творчая сустрэча — толькі пачатак. Нарардзілася дружба двух калектываў.

...Асенняя непагода размалвала шляхі-дарогі. На рэпетыцыю мы з Шуцаўм спазніліся. А тут яшчэ і таварышам памагчы прыйшлося. У вязыкі гліне засела машына з уздзельнікамі самадзейнаці брэсцкага клуба міліцыі. У Лышчыцы трапілі позна. У клубе даўно сабраліся ўсё 60 уздзельнікаў. Прыйшлі на рэпетыцыю даяркі Люба Нялена і Люда Легаміна, урач Іна Клімасенка і настаўніца Соф'я Кратвал, эканаміст калгаса Вялянціна Клімовіч і сакратар камсамольскай арганізацыі Цепеняда Разановіч. Які заўсёды, была сярэд моладзі і старэйшай уздзельнікаў калектыву 68 гадоўва Ганна Андрэўна Ціцерская. З'явіўся вялікі аматар песні — старшук Іван Селіва Мікалай Мішчарук. На гэты раз не аказалася толькі старшынкі калгаса Івана Кароткага. Ён — студэнт-заочнік. Паехаў у Горкі ў акадэмію на семію.

— Семея вясёлая, — гаворыць Шуцаў, — прыевіці рэпетыцыю актыўна. І ніякіх парухінаў дысцыпліны! Трэба, каб уздзельнікі адчулі, што хор — справа сур'ёзная, якая патрабуе вялікай увагі, душэўных сіл, поўнай аддачы.

Вось і цяпер некаторыя яшчэ часам збіваюцца з танальнасці, добра не засвоілі сваіх партый. Рэпетыцыя зацягваецца. Фальшу не павіна быці!

У гэты вечар Альфрэд Пятровіч прывёз калектыву новую пес-

СПАБОРНІЦТВА БУДЗЕ ЦІКАВЫМ

Ляхавіцкі раён у рэспубліцы ведаюць пакуль што па адным самадзейным калектыве — хору калгаса імя Леніна (вёска Падлессе). Славутаму хору народнай песні споўнілася 25 гадоў. Самабытным калектывам многа год кіраваў народны артыст рэспублікі Генадзь Цітовіч.

А сёння хорам дырыжыруе Міхаіл Жук. Калгаснікі ахвотна наведваюць рэпетыцыі. Да агляду лян развучваюць нантаў аб Леніне Мурадзі, «Песню пра Беларусь», народныя песні. Акрамя хору ў Падлесскім сельскім Доме культуры створана танцавальная група, якая рыхтуе цяпер «Беларускую польку», танцы «Яблычка», «Рускі пераліць».

У раёне за час падрыхтоўкі да Дзеяды ажывілася творчае жыццё ў многіх самадзейных калектывах. На грамадскіх асновах самадзейнымі гурткамі кіруе 12 чалавек. Нарардзіліся новыя гурткі пры Ляктышаўскім і Рачанскім сельскіх клубах, Астроўскай, Ганцавіцкай і Даравя-Падлескай сельскіх бібліятэках, пры раённым аддзеле міліцыі і Ганцавіцкім балніцы. 60 чалавек аведваюць новыя харавыя калектывы пры Свабодным сельскім Доме культуры (калгас «Савецкая Беларусь»). Акрамя хлєбароў у хору спяваюць дырэктар школы Ліс, старшыня калгаса Размысловіч, дырэктар дзіцячага дома Пазнякова і іншыя.

45 чалавек аб'ядноўвае самадзейны калектыв Астроўскага сельскага Дома культуры. Узначаліся гэты калектывы на-

ка-мысленая і творчу прасякнуты старонкі публіцыстычных зборнікаў «На арбіту часу» і «Алы ветразы», кнігі А. Шалаева «Калі ты грамадзянін» і многія іншыя.

З 1964 года выдавецтва намнога павялічыла выпуск літаратуры для падлеткаў ад 14 да 18 гадоў. Створаны ў выдавецтве аддзел «Равеснік» прыняты ў 1965 годзе сэрью «Табэ ў дарогу, рамантык», якая аб'ядноўвае лепшыя рамантычныя творы савецкай літаратуры, яе «залаты фонд». Сэрью «Равеснік кроцьчы па планеце», кніжкі якой узяваюць сабой новы арыгінальны тып выданняў, расказваюць юнам чытачам на багатым фактычным і ілюстрацыйным матэрыяле пра лё маладога пакалення за мяжой, пра рэакшыюны сутнасць буржуазнай ізаляцыі і маралі.

Цікавай і на-сапраўднаму халдай станоўча нішч адна сэрью для падлеткаў пад назвай «Чэсьць, адвага, мужнасць». Кніжкі гэтай сэр'і расказваюць пра герояў-дзяцей, паграўніцкаў, падводнікаў, пра людзей з палымымі сэрцамі.

Усё больш цікавымі становяцца навукова-папулярныя кнігі «Молодой гвардыя», якія раскрываюць свет прыгожага, падзельнага праблемы навукі, кіно, жывалісу, архітэктуры і г. д.

Ну, і вядома, як заўсёды, выдавецтва выпускае творы сучаснай савецкай прозы і паэзіі. Больш 150 назваў аповесцей, раманав, зборнікаў вершаў выйдуць у «Молодой гвардыі» ў 1965 годзе. Гэта будуць маладыя аўтары, якія пачынаюць свой шлях у літаратуру. Саюсабслівай публікацыі ў гэты год сталі для маладых праўнікаў і паэтаў раздзельны тэматычныя плян «Першая кніга маладога праўніка» і «Першая кніга маладога паэта». Выдавецтва ажыццяўляе супрацоўнічае з многімі беларускімі аў-

Часопісы ў 1965-м НЕМАН

Чытачы «Немана» атрымалі апошняю шостую — кніжку часопіса за гэты год. А рэдакцыя здала ўжо ў набор першы нумар 1965 года і цяпер працуе над матэрыяламі наступных нумароў.

Змест кожнага літаратурна-мастацкага часопіса вызначае перш-наперш яго проза. Менавіта проза з найбольшай грунтоўнасцю адлюстроўвае шматграннасць жыцця, абагульняе складаны вопыт мінулага і даходзіць да глыбіннай сутнасці, да галоўнага сяміянага сэнсу сённяшняй рэчаіснасці.

Што ж мы прапануем нашым чытачам з празаічных твораў у 1965 годзе?

У партфелі рэдакцыі аповесць маладога праўніка Аркадыя Савельчана аб наступніках, аб складанай барацьбе за юныя душы.

Над новай аповесцю аб гарадской інтэлігенцы праце Міхась Шумаў, ужо вядомы чытачу па творы «Жыццё квіла», які ў свой час друкаваўся ў «Немане», і кнізе «Печаныя яблыкі».

Новыя творы абяцваюць часопісу пісьмемнікі Аляксандр Міронаў, Барыс Бурян, Мікола Гарулёў, Віктар Трыхманенка. З апаўданаўмі выступіць Святлана Курьлева, Ірына Клімашэўская, Арыоль Барлаўскі, Барыс Казань, Эдуард Карпачоў. Заўя свае апаўданаўмі часопісу Вялянцін Тарас, вядомы раней чытачу як паэт.

Сярод твораў пачынаюцца аўтары хочацца назваць дакументальныя наведы В. Праўкайла — вельмі лірычныя і свежыя, якія нібы складаюць аповесць пра вёску Новы Двор, што на Гродзеншчыне.

Як заўсёды, часопіс будзе сістэматычна друкаваць творы беларускіх пісьмемнікаў у перакладзе на рускую мову. Напрыклад, адзі з блізкіх нашым чытачам будзе амаць напкам аддадзены маладой беларускай прозе.

Значную «плошчу» з рускіх паэтаў, што жылі ў і працуюць у нашай рэспубліцы, на старонках часопіса індрукоўчы свае творы І. Бурсаў, Н. Кісель, С. Яўсеева, Ф. Яфімаў, У. Барно, С. Яўсеева, Д. Сімановіч, Б. Спрыччан, К. Цітоў, І. Шкляроўскі. Як і раней, рэдакцыя будзе шмат увагі аддаваць паэтычнай моладзі. У першым нумары чытач пазнаёміцца з нізкай вершаў студэнта Беларускага ўніверсітэта Леаніда Дайне-

нічнай паэмы «Вечна жыць» беларускага кампазітара Г. Вагнера.

Паэму «Вечна жыць» надыйна выканалі сімфанічныя калектывы Масквы і Ленінграда.

Расце і прыгажэ Орша. Растуць новыя мікрараёны, забудовваюцца цэнтральная частка горада. Многа клопатаў у галоўнага архітэктара Оршы Г. Гаранскага (у цэнтры), старшын гарвыканкома М. Мазаніка (злева) і начальніка рамонна-будуначнага ўпраўлення А. Батуравіча. Фотакарэспандэнт В. Барановіч зняў іх у час абмеркавання плана забудовы новых гарадскіх раёнаў.

СПАБОРНІЦТВА БУДЗЕ ЦІКАВЫМ

Ляхавіцкі раён у рэспубліцы ведаюць пакуль што па адным самадзейным калектыве — хору калгаса імя Леніна (вёска Падлессе). Славутаму хору народнай песні споўнілася 25 гадоў. Самабытным калектывам многа год кіраваў народны артыст рэспублікі Генадзь Цітовіч.

А сёння хорам дырыжыруе Міхаіл Жук. Калгаснікі ахвотна наведваюць рэпетыцыі. Да агляду лян развучваюць нантаў аб Леніне Мурадзі, «Песню пра Беларусь», народныя песні. Акрамя хору ў Падлесскім сельскім Доме культуры створана танцавальная група, якая рыхтуе цяпер «Беларускую польку», танцы «Яблычка», «Рускі пераліць».

У раёне за час падрыхтоўкі да Дзеяды ажывілася творчае жыццё ў многіх самадзейных калектывах. На грамадскіх асновах самадзейнымі гурткамі кіруе 12 чалавек. Нарардзіліся новыя гурткі пры Ляктышаўскім і Рачанскім сельскіх клубах, Астроўскай, Ганцавіцкай і Даравя-Падлескай сельскіх бібліятэках, пры раённым аддзеле міліцыі і Ганцавіцкім балніцы. 60 чалавек аведваюць новыя харавыя калектывы пры Свабодным сельскім Доме культуры (калгас «Савецкая Беларусь»). Акрамя хлєбароў у хору спяваюць дырэктар школы Ліс, старшыня калгаса Размысловіч, дырэктар дзіцячага дома Пазнякова і іншыя.

45 чалавек аб'ядноўвае самадзейны калектыв Астроўскага сельскага Дома культуры. Узначаліся гэты калектывы на-

СПАБОРНІЦТВА БУДЗЕ ЦІКАВЫМ

Ляхавіцкі раён у рэспубліцы ведаюць пакуль што па адным самадзейным калектыве — хору калгаса імя Леніна (вёска Падлессе). Славутаму хору народнай песні споўнілася 25 гадоў. Самабытным калектывам многа год кіраваў народны артыст рэспублікі Генадзь Цітовіч.

А сёння хорам дырыжыруе Міхаіл Жук. Калгаснікі ахвотна наведваюць рэпетыцыі. Да агляду лян развучваюць нантаў аб Леніне Мурадзі, «Песню пра Беларусь», народныя песні. Акрамя хору ў Падлесскім сельскім Доме культуры створана танцавальная група, якая рыхтуе цяпер «Беларускую польку», танцы «Яблычка», «Рускі пераліць».

У раёне за час падрыхтоўкі да Дзеяды ажывілася творчае жыццё ў многіх самадзейных калектывах. На грамадскіх асновах самадзейнымі гурткамі кіруе 12 чалавек. Нарардзіліся новыя гурткі пры Ляктышаўскім і Рачанскім сельскіх клубах, Астроўскай, Ганцавіцкай і Даравя-Падлескай сельскіх бібліятэках, пры раённым аддзеле міліцыі і Ганцавіцкім балніцы. 60 чалавек аведваюць новыя харавыя калектывы пры Свабодным сельскім Доме культуры (калгас «Савецкая Беларусь»). Акрамя хлєбароў у хору спяваюць дырэктар школы Ліс, старшыня калгаса Размысловіч, дырэктар дзіцячага дома Пазнякова і іншыя.

45 чалавек аб'ядноўвае самадзейны калектыв Астроўскага сельскага Дома культуры. Узначаліся гэты калектывы на-

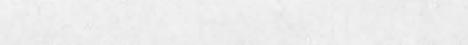
ка-мысленая і творчу прасякнуты старонкі публіцыстычных зборнікаў «На арбіту часу» і «Алы ветразы», кнігі А. Шалаева «Калі ты грамадзянін» і многія іншыя.

З 1964 года выдавецтва намнога павялічыла выпуск літаратуры для падлеткаў ад 14 да 18 гадоў. Створаны ў выдавецтве аддзел «Равеснік» прыняты ў 1965 годзе сэрью «Табэ ў дарогу, рамантык», якая аб'ядноўвае лепшыя рамантычныя творы савецкай літаратуры, яе «залаты фонд». Сэрью «Равеснік кроцьчы па планеце», кніжкі якой узяваюць сабой новы арыгінальны тып выданняў, расказваюць юнам чытачам на багатым фактычным і ілюстрацыйным матэрыяле пра лё маладога пакалення за мяжой, пра рэакшыюны сутнасць буржуазнай ізаляцыі і маралі.

Цікавай і на-сапраўднаму халдай станоўча нішч адна сэрью для падлеткаў пад назвай «Чэсьць, адвага, мужнасць». Кніжкі гэтай сэр'і расказваюць пра герояў-дзяцей, паграўніцкаў, падводнікаў, пра людзей з палымымі сэрцамі.

Усё больш цікавымі становяцца навукова-папулярныя кнігі «Молодой гвардыя», якія раскрываюць свет прыгожага, падзельнага праблемы навукі, кіно, жывалісу, архітэктуры і г. д.

Ну, і вядома, як заўсёды, выдавецтва выпускае творы сучаснай савецкай прозы і паэзіі. Больш 150 назваў аповесцей, раманав, зборнікаў вершаў выйдуць у «Молодой гвардыі» ў 1965 годзе. Гэта будуць маладыя аўтары, якія пачынаюць свой шлях у літаратуру. Саюсабслівай публікацыі ў гэты год сталі для маладых праўнікаў і паэтаў раздзельны тэматычныя плян «Першая кніга маладога праўніка» і «Першая кніга маладога паэта». Выдавецтва ажыццяўляе супрацоўнічае з многімі беларускімі аў-

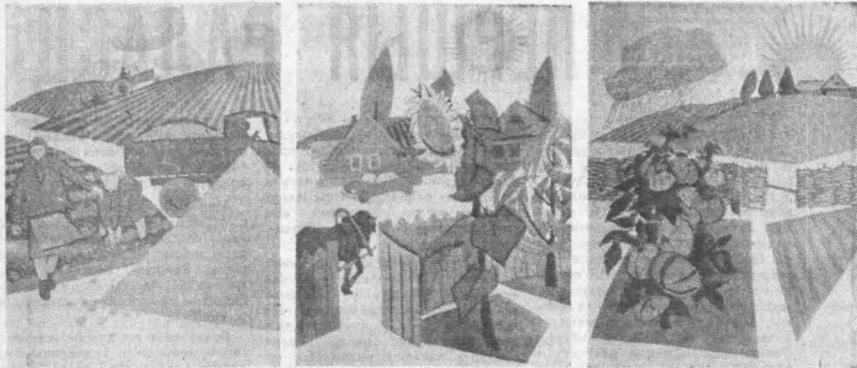
Старшыня наарадзілі першай Дзеяды народнай творчасці ансамбль дудароў Капыльскага раёна за апошнія гады пелючыя новыя выканаванні. Вы бачыце маладых уздзельнікаў ансамбля (справа налева) бухгалтер дзярбэнна Аляксандр Сявёраў, кантрабаснік ашчэдыні Ніну Яўсёну, начальніка АТК неабшчэна Беларускага абслугоўвання Тамару Вайтовіч і тэхнічна раённамуся Ніну Сявёнавіч.

Фота П. НАВАТАРАВА (БЕЛТА).

В. МАРКАЎ, наместнік загадчыка Ляхавіцкага раённага аддзела культуры.

І. ЮШЧАНКА.

Г. ГУСЕЎ, наместнік галоўнага рэдактара выдавецтва ЦК ВЛКСМ «Молодая гвардыя».

Малюнік М. Савіцкага да кнігі Г. Куноўскага «Сонечны гарад», якая выйшла ў выдавецтве «Беларусь».

Часам я ўспрымаю раскіданыя па часопісах вершы аднаго і таго ж аўтара, як тыя каларныя шкельцы, праз якія ўсе мы любім ў маленстве разглядаць наваколле. Свята мянялася ў залежнасці ад колеру шкля. Потым нам купілі дзівосны рэз з тэмнікнай назвай «калейдаскоп»... І праз маленькае акенца мы бачылі, як каларныя кавалачкі шкла на-раджаюцца сусорі і вясёлкі, цэ-шта гарманічнае і суладнае.

Прачытаўшы кніжку Петруся Макаля «Круглы стол», я міжволі ўспоміў пра гэта. Раней, калі вершы, з якіх складзены зборнік, друкавалі ў перыядыцы, яны здаваліся мне заўсёды стракатымі. Здаралася, я нават наспражываўся: ці не заната дахаляцца часам П. Макаля гуканісам, рыфмамі і г. д.? Аднак, лепшыя творы паэта рашуча абвергалі падобныя меркаванні, сведчылі аб пільным пошуку. З упартай настойлівасцю ён адмаўляў ад знешня прастойнай лірыкі, дзе пануюць глады-капіс традыцыйнага пейзажаў і рытарычныя клічкі вонкавай актуальнасці. Яму, відаць, надуку-чы той самазаспакоены парадак у радках і строках, які яшчэ і сёння робіць кнігі некаторых паэ-таў падобнымі на канцляскія ста-альы, дзе пасярэдзіне чарніліна, налева — тэлефон, а направа — календар.

П. Макаль пісаў свой «Круглы стол» нават з пэўным выклікам, запрашаючы да спрэчак, да аб-меркавання, да сутыкнення думак. У назву зборніка паэт вынес за-сазначаны з дыпламатыі тэрмін. Сам верш «Круглы стол» я не аднёс бы да вельмі ўжо ўдалых: зямля атаяслена са сталом, які «ла арбіце» навокал абступалю, як планету спадарожнікі, крэ-слы.

Як з місак, дым з вулканаў... Вунтуе хмель у гронках... Сувратка снежных пікі на стала Яго высокасць сам кажуць... «Гастронамія» прадметнасць тут хутчэй за ўсё вымагае пэ-нага гумору. Ён быў бы дзірны і «справаў» бы на тэму. Не вярта было ўсё ў іх прышываць гэту «скавату» вобразнасць да вель-мі драматычнай, якую востра ўсе мы адчуваем, тэма — зямлі па-гражае знічэнне ўсёго жывога. Простайліна джаржыя побач з амаль гарачым «стварожнікам».

П. Макаль «Круглы стол». Вершы Выдавецтва «Беларусь». Мінск. 1984.

НА ПРЭМІ ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ І ІМЯ ЯКУБА КОЛАСА

ЮНАЦКІ СВЕТ ВАЛОДЗІ УЛЬЯНАВА

Гэтым вызначэннем, бадай, вы-чэрпавецца змест новай паэмы Анатоля Валодзіна «Вецер з Вол-гі». У цэнтры аўтарскай увагі — юнцы і юнкі, якія гісторыя пас-тавіў пасля на чале рэвалюцый-нага руху Расіі, на чале вядомай партыі камуністаў. І ўжо адно гэта тры выклікае ў нас павышаную ці-кавасць да кожнай драбніцы жыц-ця, да кожнай рысы характара ге-роя. Аднак герой існуе не ізаля-вана ад жыцця, а ў самым жыцці, фарміруецца пад яго ўплывам. І аўтар у першых раздзелах паэмы аналізуе нас з тагачасным жыц-цем правінцыйнага Сібірска, уводзіць у атмасферу, у яго па-знаваў навакольным свет Валодзі Ульянаў. Гэты свет напоўнены ўспамінамі пра «мужыцкага гасу-дара» Пугачова, пра падкоп, які вёў прыхільнікі Амаліяна, каб вы-ратаваць яго ад смерці. Гэты свет бурліць рэвалюцыйнымі падзеямі, пратэстам супраць самаўладства. У правільно даходзіць вучнёўне К. Маркса. І Валодзі разам з сіба-рскімі-гімназістамі ўпотаў чытае і пе-ракладае прывезеныя старымі бра-тамі Сашам з Пецярбурга «На-штал».

Так паступова перад нашым рас-крываецца атмасфера, якая абкру-жае гімназіста Валодзіна. Аднак аўтар ні на хвілінку не забывае, што яго герой — яшчэ юнак і што ў яго ўспрыманы свет і паводзі-нах шмат чаго ідзе ад узрасту. Паэт не абкружае свайго героя аэра-сам выключнасці і не ставіць яго на катарыні. Мы бачым, як Ва-лодзі разам з гімназістамі зрыва-ецца з ганку гімназіі і «па-дзя-няк», «нарохрыста» бярэцца гал-нак, «нарохрыста» і мы верым, што ўсё яно было так. Шчыра верым і ў тое, як Валодзі бурна рэагуе на словы вядомага чыноўніка са ста-ліцы, які, даведаўшыся, што дзеці

пакарнасцю, не слабас-ца, а «адчаем, маль-бой абаледае душой».

Былі абдымні іх без сляз, спакойна выйшла ў калідор... Але гэта вонкавая спайнасць. Не прараніўшы ніводнай слязы тут, яна не магла трымацца дома, дзе кожная рэч напамінала пра сына, якога ўжо не было ў жывых. Вось фарфарава кубак... З яго «Саша піў сцюдзёны квас».

Мін белых яблычак, дзе грады з краю, адна, на ўсёй зямлі цяпер адна, у чорнай сукні, ціхай, сівай, з рыдлёўкаю схілілася іна. Палесты на радлі... Духмяна... Сіне... Такой парой цібе не стала, сьне. Калісьці ў грады, покуль спыць малая, па ранію радэчку бег наўска...

Як пабыцця вас, свежыя горкі ўспамінаў... Лягла пад прас бялюткая сарочка. Падштыты закарашаны... І слязы лінулі, на холад палатняны: насіў яе... насіў неўратаваны.

Тут кожны штырх, кожны крок намалеваны аўтарам надзвычай праўдзтва. Паэма заканчваецца сімвалічнай сцэнай прыходу новага дня. У па-ноч, прагнуўшыся, забягае Валодзі. Чуваць словы суніаўняна, якія ён гаворыць маці:

Прашу цябе, харошая, не плач. І на змену пакутлівай ролі дачы маці адразу прыходзіць іншае, больш насцяржанае адчуванне. Яна глядзіць на сына-гімназіста, адразу — радасць і раптоўны страх і пушок на падбородку залішцы, а востры розум, прыпухлыя сурова сінісуў губы; прыходзіць мужнасць, у семінацкі год... Глядзі, не рыдзіць дзяржэ, любі, жыццё — нумульнымі страшны крхатагод. Не толькі я малю-сміска наша. «Асцерагайся!» — з дэмы процісць Саша...

І матчына перасцрога, і матчына трывога ў падтэксце чыта-юцца як мацярынскае бласлаўлен-не сына на подзвіг. Так, ён смела пойдзе на вялікую справу, але не тым шляхам, якім ішоў старэйшы брат Аляксандр!

Інакшым шляхам трэба нам ісці! Гэтымі словамі заканчваецца кніга — хваляючае апаўданне пра юнацтва Леніна. І яна не можа пакінуць чытача абмяжывам. Яна вяртае таго, каб быць адзна-чальнай прэміяй Імя Янкі Купалы.

М. ФЕДЗЮКОВІЧ, ваеннаслужачы.

Алесь БАЧЫЛА.

ДАЙ РУКУ, ЯНКА СІТОЎ!

кут» Астатнія хлопцы сляпоўчы, часам пераніючы — для рускіх Волка-ва і Лявона, для ўпартыя Спеланені асобныя словы неазаумелыя. І вось апавесці дачытана. Нам шмат галюны герой кнігі, просты, шчыры хлопец Янка Сітоў цяжка паранены хуліганамі. Чышню паўстае Рыгор Спеланенка:

— Нулёў ён памроў? — Не, Грышы, не памроў Сітоў будзе жыць! — кажу я. Кажу так, а сам думаю: «Як жа ён можа памроў? Не хоча пагадзіцца з такой дум-най душа, бо вельмі яе палюбіў і гэты хлопец — смелы змагаў за праўду і справядлівасць.

Хлопчын наперабод абмяжываючы кніжку. Гавораць аб тым, што вель-мі густа, якая намалевана вобразы старэйшых Чумар, абраздзіра маладым Янку Сітоў. Я кажу сабрам пра тое, што сам надрадзіў і вы-рас у вёсцы, бачыў тых напінтына, якія ўзніклі кажу пра тое, што вель-мі густа, якая намалевана вобразы старэйшых Чумар, абраздзіра маладым Янку Сітоў. Кажу так і думаю з заўважэннем пра пэўнага, які змог мне пра гэты час хараха расказаць.

Янка Сітоў спадабаўся нам усім, бо ён наш сучасны, вавеснік, сабра. Мы, яго вавеснік, вучымся ў яго прычымовасці, справядлівасці, чысціні. І таму я хачу скончыць гэтымі словамі, пад якімі падпісана кожны з нас: — Дай руку, Янка Сітоў! Нам з табы — па дароце!

М. ФЕДЗЮКОВІЧ, ваеннаслужачы.

Алесь БАЧЫЛА.

Ніна ТАРАС

НАЧАЛЕТУ СУХАВІЧАХ

У журналісткі Надзі Ворнавай не падціскае сямейнае жыццё з Раманам Лягодай, таленавітым кампазітарам, але пошым чалавекам, пэнідам. У дні з кампазітарам Надзі сустракае свайго друга дзяткіна, таленавіта чалавек, выгучна-чана Паўла Вербіцкага. Ён «оча звязвае свой лёс з Надзі».

станавілася для яе з кожным днём усё цяжэй, і цяпер проста было ўжо не пад сілу... І вось ад Паўла пісьмо — не-гаданае, нечаканае. Што зна-чыць адзіноцкі той факт, што недзе на бэлым свеце ёсць жывая душа, якая помніць, ду-мае пра цябе? Значыць, Надзі не адзінока! Як яна ўрада-валася пісьму! У такую цяж-кую мінуту ўспоміў яе! Больш таго — ён падказвае ёй выхад з яе становішча, ён га-тоў зварачае яе з сабой, калі толькі яна згодзіцца на гэта...

Спачатку пісьмо Паўла спалохала Надзі: сме-шны, як яна можа паісці на сямейны разрыў, і аб гэтым заговорыць увес горда. Ды не толькі горад — Рамана знае ўся рэспубліка, яго ведаюць у Маскве... Але калі яна дапусціла думку, што ёй прыйдзецца ўвес свой век праціць з Раманам, то яшчэ, як пра-цёр, амаль у адзіноце, без ласкавага слова, без ця-плы, без людзей, — яе апанавалі жах. Фактычна, што для яе застатца талі ў жыцці? І ў яе тут жа мільгнула думка — парваць з Раманам. Яна нача-ла аддавацца салодкім марам жыцця з Паўлам і была поўная рашучасці ісці на любы цяжкасці, абы толькі дасягнуць свае мэты. Ды пакуль што і цяж-касці асаблівых не было: Павел нават сам згадзіўся прыхаць да яе і абгаварыць усё падрабозна. Ён гатовы прыхаць да яе ў любое месца, дзе толь-кі яна скажа...

Але ў такім настроі яна знаходзілася нядоўга, і яе пачалі апановаць розныя сумненні. У Паўла ж ёсць сям'я... А Павел чакае адказа. Ён павінен ведаць, дзе яму лепш застатца на працы пасля вучобы — цяпер ён мае матчынась перамяніць месца працы. І калі яна

Два з паловінай мільёна кніг атрымалі света бібліятэкі Магі-лёўскага абласці ад абласнога бібліятэкара. Гадальні пачаў выхад на 11 месцаў.

В. ЦАПНІКАВА, кандыдат медыцынскай навук.

З нашай ПОШТЫ ШЧЫРАЕ ДЗЯКУЙ

Прывітанне, да наддзяня часу мне не часта трапілася ў рукі беларускай кніжкі. Можа, па той прастай прычыне, што і сама і малавата ён цікавілася.

І вось гэтай восенню, адзначы-ваючы ў Кіславодску, даволі мне прысутнічаць там на канферэнцыі чытачоў па раманы І. Шамякіна «Сэрца на далоні». Шмат, хороша і з хваляваннем гаварылі чытачы пра гэтую кнігу — добры, па-са-праўдзана цікавы твор. Чытала гэты раманы і я, чытала з за-да-валеннем. Мне ён асабліва зра-зумелы і блізка і тэма, што я — медык.

Раман «Сэрца на далоні» абу-дзіў і мяне цікавіцца да белару-скай літаратуры. І вось другі мес-ціч чытаю толькі кнігі беларускай пісьменнасці, і пішу ў рэдакцыю, каб перадаць аўтарам сваё влі-нуццё.

З вільняй радасцю чытала я апаўданні апавесці Я. Брыля. Як многа ў іх пашчоты, цяплі, ла-скі! Асобны апаўданні ўспры-маеш як любімую песню («Ей мы не снімаем», «Галава»). А мольні ў аўтара высанароднага гневу і ня-навісці да кепскага ў людзях, да блізкіх людзей!

Спачатку мне не зусім блізім, здаўся раманы І. Мелена «Людзі на балюне» — можа, таму, што я да-лекая ад жыцця дэмі. Але гэтыя «Людзі на балюне» вылісаны пі-сьменнікам так, што пасля 50-70 прачытаных старонак я «капыну-ла» іх на Палесці.

Я прашу перадаць беларускім пісьменнікам маё шчырае дзякуй.

В. БУРАН, асістэнт кафедры бібліятэгаі Мінскага педінстытута імя Горькага.

ДАВЕДКА ў КНІЗЕ

Кніга ўсхвалявала чытача. Захацелася блі-жэй пазнаёміцца з творчасцю пісьменніка, прачытаць іншыя яго творы. Але вось блда — неабходных даведнікаў пад рукою няма, парацця няма з кім... Ян жа быць? Дзе знайсці адказы на пытанні, якія ў дабе ўзніклі?

Вось тут і пачынаецца нарадка на кнігавы-даўцоў, якія пагаджаюць так званай «пры-княжнай» бібліяграфічнай інфармацыі. Зда-валася б, ці шмат працы патрэбна для таго, каб даць у канцы кнігі, скажам, апавесці В. Выкава «Альпінская балада», якая палю-білася многім чытачам, пералічэння твор-раў аўтара з указаннем месца і года іх публі-кацыі? Але ж гэтага ў нас не робяць.

У 1947 годзе Дзяржаўнае выдавецтва БССР выдала выбраныя творы найбольш вядо-мых беларускіх пісьменнікаў. Да іх далі-валася бібліяграфія асобна вышучаных кніг, уключаючы і паўторныя выданні. На жаль, гэтыя добры пачыні не атрымалі шырокага рас-паўсюджвання. Толькі зрэдку такая біблія-графія палюліца ў выбраных творох.

Праўда, у апошні час то ў адным, то ў другім выданні можна знайсці невялікія спі-сы вышучаных кніг. Аднак робіцца гэта, на жаль, без сістэмы. Адсутнічаюць пошукі но-вых форм падачы матэрыялу. Няма тэматыч-ных падбораў, рэкамендацый.

Трэба, безумоўна, каб кнігі пісьменнікаў, чья творчасць заслужыла ўсеагульнае пры-знанне чытачоў і грамадскіх, былі забеспя-чаны падрабязнай бібліяграфіяй твораў аўта-ра і літаратуры аб ім. Добра наладжана «прыкняжная» інфармацыя — важная форма прапаганды літаратуры.

В. БУРАН, асістэнт кафедры бібліятэгаі Мінскага педінстытута імя Горькага.

перад канцом вайны ў іх нарадзілася дачка Ленча-ка. Яна ўс я бачыла, і ён не вельмі любіць.

Надзі зірнула на Ленячку. Спраўды, яна была вельмі падобна на Паўла. Такія ж мянкі ляміныя валасы, вядлікі вясільковыя вочы, крхку шыракаваты, але правільнай формы рот з падкоўкай белых зубоў...

А гэта сын іх, Славік, амаль удвая маладзш за Ленячку. Ненаслухным і задзіравым хлопец, б'еша з чужымі дзетамі.

Муж Марусі, Павел, вучыцца ў Маскве ў нейкім там інстытуце, ужо канчае, і яго можа начальнікам назначыць. Але хоча пераехаць адзіноч... Хто яго ведае, што яму прышло ў галаву. Сваю хату кілаві і сляз невядома куды!

У Надзі закачалася сэрца, але яна не папыта-ла. — Куды ён хоча ехаць, чаго ехаць... Сама Маруся толькі два класы скончыла выскавай школы, — ка-лі там было вучыцца, гаспадарку трэба было гля-дзець, маці памерла яна, Маруся мусіла быць гас-падарыняй дома. Ды нашто жанчыне та навуча, ды яшчэ ў вёсцы, — дзіцяці галаваць можна і так. Надзі нічога не адказала, але ёй стала нямка за Паўлаву жонку. Павел стрыманы, але колкі яму гэта каштуе.

Надзі прыкмеццала таксама сваім жаночым вокам, што ў хаце ў Паўла няма ні ўтульнасці, ні чысці-ны. Жаночая акуратнасць павіна быць відна на кожным кроку, ад яе ў многім залежыць і сямейныя дабрабыт... Надзі акінула зраком усё гэтыя сціпныя нажыткі і спытала абы не маўчыць? — Халадна, вілаць, у хаце зычох? — Халадна. Рамонт трэба рабіць. Ды матэрыялу ніяк не даць. А купляць на старане дарага. Вось усё затыкам дзіркі, але ніяк не паважае.

Надзі ўспоміла сваю кватэру і падумала: «За адні мой кілім, што ляжыць у сталовай на падло-зе, можна было б увесць гэты рамонт зрабіць».

Надзі хацелася ведаць усё, што датычылася гэта-га дома. Але найбольш ёй цікавілі асносныя Мару-сі з Паўлам, і яна проты спытала: — Але муча і нас, відаць, добра? Галоўнае, каб у сям'і была згода.

— На муча то я не наракаю. Праўда, у сям'і ёсць-былае, часам і пасварыцца, трудна гэтым муж-чынам дагалаць, то тое не так, то гэта не гэтак. Але з маіх вавесні ніхто лепш не вылашаў друмаж, Каб вы бачылі, які ён прыгожы, мой чалавек, амуж ба-бы заглядаюцца. Але ён ні на кога, яму б кнігі

[Заканчэнне на 4-й стар.]

ЭКРАН

Старонка «Экран» выдзета з дапамогай машынапіснай апаратуры. А. БАБНОВАЯ, А. КРАСІНСКАЯ, Э. МИЛОВАЯ, В. СМАЛЯ, Г. ТАРАСЕВІЧА, Р. ЯСІНСКАЯ.

3 ЛЕТАПІСНЫХ СТАРОНАК

ДА 40-ГОДДЗЯ БЕЛАРУСКАГА КІНО

У апошняй кінастаронцы «Экран» мастацтвазнаўца Г. Тарасевіч расказаў аб першых кінах беларускага кіно. Сёння размову пра гісторыю нашага беларускага кіно працягвае мастацтвазнаўца А. Красінскі.

У 30-я гады значна пашыраецца тэматыка беларускіх кінакарцін. Студыя выпускае фільмы пра даўняе мінулае, пра падзеі Вялікага Кастрычніка і грамадзянскай вайны, пра жыццё рабочых, калгаснікаў, інтэлігенцыі. З'яўляюцца фільмы для дзяцей. Выходзяць на экраны кінахронікі, прысвечаныя гераічнай працы маракі і лётчыкаў. Ствараюцца карціны аб рэвалюцыйнай барацьбе пралетарыату за рэвалюцыю.

Немалаважную ролю ў ідэіна-мастацкім росце кінематографіі ў гэты час адыграла і імпульснае новае выяўленчае сродку—гук. «Белдзяржкіно» ўзялося за асабняк гуку раней за іншыя нацыянальныя кінастудыі краіны. У жніўні 1929 года на беларускай студыі ствараецца спецыяльная гукавая лабораторыя, у якой яе супрацоўнікі В. Ахотнік і А. Машковіч праводзяць эксперыментальныя работы па канструяванні гукавымі апаратурамі. Вынаходнікам уацеша знайсці свой метада запісу гук.

Год 1930. На экраны выходзяць першыя беларускія гукавыя кінакарціны «Пераварот» рэжысера Ю. Гарыча. Яна дэманструецца ў Мінску ў першым гукавым кіназатры рэспублікі «Чырвоная зорка». Кінапраграма складалася з прамоваў Старшыні Саўнарка БССР М. Галадзедзі, некалькіх канцэртных нумароў, выкананых беларускімі артыстамі, выступлення паста А. Александровіча і невялікага мультыплікацыйнага фільма «Выпадак на граніцы»—сатырычнага паказу «Крыжовага паходу» імперыялістаў на СССР. Гэтай беларускай кінапраграма выйшла ўсяго толькі на ях-небудзь паўгода пазней за першую гукавую кінапраграму, паказаную ў Ленінградзе (кастрычнік 1929 года), і амаль адначасова з першымі гукавымі карцінамі «Ліан вялікіх работ» А. Рому і «Сімфонія Данбаса» Дзігі Вертова.

Першыя спробы прымяняць гук знаходзяць сваё месца ў навукова-папулярным нарысе «Маладая» (1931), дзяціных карцінах 1932 года—«Баюм насустрач», «Адбітак часу». Больш шырока выкарыстоўваецца гук у беларускіх карцінах «Вяртанне Нейтана Бекера» (1932) і «Слава міру» (1933). Аднак гук у гэтых творах—хутэй тэхнічная навіна, чым сродак мастацкай выразнасці твора. Першым удадлым беларускім мастацкім гукавым фільмам быў «Першы ўзвод», аўтары якога падшлі да прымянення гук твора і дабіліся відавочных поспехаў.

Гады 1933—1934. Былі створаны два буйнейшыя кінатворы—«Першы ўзвод» і «Двойчы народжаны». «Першы ўзвод» (сцэнарый Б. Браздзінскага, рэжысёр У. Корш-Саблін) расказаў аб наспяванні ў арміі ў перыяд імперыялістычнай вайны рэвалюцыйных настрою, аб Кастрычніцкай рэвалюцыі на фронце. З дакументальнай прадаўжэння паказаны ў фільме падзеі тры гады, пераканальна раскрыты рост самавыяўшасці народа, які стаў на бок рэвалюцыі. У гадоўных ролях здымаліся артысты В. Вабачкін і Л. Кміт, якія праз год стварылі ў класічным твора «Сячэна»—«Чапаева» вобразы легендарнага камандзіра і яго ардынера Пешкі.

«Двойчы народжаны»— адзін з першых гукавых фільмаў саветскай кінематографіі, прысвечаны жыццю калгаснай вясці. У фільме глыбока выражана праблема перахавання чалавека на ўмовах сельскагаспадарчай рэвалюцыі. Уданы карціны ў многім садзейнічае таленавіты, псіхалогічна лакаліна пра выдатнага майстра беларускай кінэматыграфіі У. Крыловіча, які выступіў у фільме ў ролі гадоўнага героя Рыгора Ляпуха. Фільм падкупляе лірызмам, паэтычнасцю ў асвятленні падзей.

Год 1935. Грамадзкім Беларусі ўрачыста адзначалі дзесяцігоддзе кінематографіі рэспублікі. Высокую ацэнку атрымалі «Лясная быль», «Першы ўзвод», «Двойчы народжаны»— творы, у якіх найбольш ярка выявіліся дасягненні беларускага кінамастацтва.

У наступныя гады на студыі ствараюцца новыя творы аб сучаснасці—«Залатая агні», «Шлях карабля», «Шукальнікі ішчасця», «Дачка Радзімы». Музыку да гэтых фільмаў напісаў кампазітар І. Дунаўскі, творчым шлях якога на сутнасці і паўчаў у беларускім кіно. Выходзяць на экраны фільм «Ванішчы»— аб гераічнай барацьбе рэвалюцыйных маракі ў гады грамадзянскай вайны. Ставіцца карціна «Салавей» па аповесці Эм. Бядулі. Экранізацыя некалькі твораў А. П. Чэхава. Мінская студыя кінахронікі перыядычна выпускае кінахронікі, у якіх адлюстроўваюцца найбольш важныя і цікавыя падзеі як у самой рэспубліцы, так і за яе межамі. Ствараюцца кінанарысы («Заваяваная зямля», «Чырвоны ласор» і інш.).

Год 1938. Выйшла на экраны кінакарціна «Адзінаццатае ліпеня» (сцэнарый А. Зінюева, Ю. Гарыча, рэжысёр Ю. Гарыч)— адзін з вядомых твораў беларускай кінематографіі. Праз гісторыю аднаго партызанскага атрада і лёс яго людзей аўтары фільма праўдзіва, ва ўсёй складанасці і супярэчнасцях паказалі барацьбу беларускага народа за сваё вызваленне ў гады грамадзянскай вайны. Фільм падкупляе дакладным адлюстраваннем гістарычнага фону падзей, глыбокай раскрыткай характараў герояў.

Год 1939. Перадэ кінастудыі «Савецкая Беларусь» з Ленінграда ў Мінск Умяшчэння творчыя сувязі з беларускімі літаратарамі, рыхтуецца рад фільмаў па сцэнарыях пісьменнікаў рэспублікі. Ваіна перадышла гэтую работу.

Перадвясенне дзесяцігоддзі з'явілася для кінамастацтва рэспублікі важным этапам у яго развіцці. Лепшыя кінафільмы, створаныя ў гэты перыяд, сведчылі пра зольнасці беларускага кіно вырашаць складаныя ідэіна-мастацкія задачы.

Анатоль КРАСІНСКІ.

ЧАКАЙЦЕ СУСТРЭЧЫ З РАДЗЕЦКІМ

Размыта даждамі прасяляная дарога, якая ідзе ўздоўж крутога яра, поле і па шчыры яго сідзіба. Старая сязіба, разбураная часам і вятрам. Арка з носам карабля наверх, панскі дом з высокімі светлымі вокнамі, масток пера ручай, філітэй, канюшня— усё гэта будаваў адстаўны адмірал, які гіста быў «за Мікалая першага служак». Будаваў дабротна— думаў, заўсёды тут будзе панскі двор. Але цяпер тут школа... Пабудавана гэтая... усюго некалькі мясяціў назад, калі сядзе Седнеў пад Чарнігам прыхлапа экспедыцыя кінастудыі «Беларусьфільм». Не толькі здымаць, але і побач не адчуваецца, што гэты бутарогі. Кожная дэтал старанна прадумана і зроблена ў духу сваёй эпохі.

«Гаспадар» тут цяпер не стары адмірал, а Васіль Ільч Радзекі. Гэтай школе «ададу» ён усё сваё жыццё, тут яго вучылі і таварышы. Тут я і пазнаёміўся з ім.

Уласна кажучы, знаёмства адбылося крыху раней, у нумары гасцінцы, калі я чытаў сцэнарый Мікалая Фігуроўскага «Колькі летаў, колькі зімаў».

Крыху больш чым праз год тысячы кінагледцаў пазнаёмілі— хочацца верыць— падобны сельскага настаўніка з Беларусі камуніста Васіля Ільча Радзекі, героя новага двухсерыйнага фільма, які ставіць па ўласным сцэнарыі М. Фігуроўскі.

Кінаэкспедыцыя працуе ў Седневе з 20 верасня— тут пабудаваны дзкарціны, адзіныя сцены на летай і асенняй натуре. Наперадзе зямля здымкі ў Седневе і вясенне-летнія пад Слонімам.

Надаўна адбыўся прагляд адзінаццатага матэрыялу— калі дванадзіці мінут экраннага часу. Гэта мала, калі ўлічыць, што гэты серы будзе іці амаль тры гадына. Але гэта і многа— бо экспедыцыя працуе менш за тры месяцы і надвор'е часта не спрыяла здымкам.

— Галоўнае,— зазначае Мікалай Мікалаевіч Фігуроўскі,— дабіцца мінімальнага разыходжання паміж здымкамі і тым, што атрымаецца.

Наша гутарка з Мікалаевічам ідзе пра сёнішнія справы групы, пра сцэнарый, пра акцёраў, занятых у фільме.

Аб чым жа фільм?

...Па гэты, высокая пракладзеная над балотам, у палову дзе ехаў у сваю школу малады настаўнік, сын настаўніка і чырволага камісара Васіля Радзекі. Тут праживае ён многа летаў і многа зімаў, не жадаючы мяняць сваю цяжкую працу на якое-небудзь спакое і даходнае месца ў горадзе. Тут будзе ў яго першае каханне і першае расчараванне. Адсюль пойдучы ў армію яго вучылі, каб у хвіліну небяспекі стаць на абарону

Робочы момант на здыманні фільма «Колькі летаў, колькі зімаў». Злева—сцэнарый і рэжысёр М. Фігуроўскі, фота М. МАРКОўСКАГА.

ГЭТЫ ПРЫЁМ

ЭТЫ ПРЫЁМ на рэжысёрскі факультэт быў прыкметным у гісторыі існавання Усеаюзнага дзяржаўнага інстытута кінамастацтва. Упершыню набыў студэнты ў рэжысёрскую майстарню буйнейшы мастак—Александр Патрыц Дзюжэнка. Нас, старых педагогаў інстытута, натуральна, хвалявала, якім акажэцца новы набор: яго абдыра Дзюжэнка з добрай сотні жданочных.

Прысутнічаючы на ўступных экзаменах, я здаўляўся ваякай сіле сапраўднага мастака, які ствараў прыкметны ў сутнасці імкненні маладых людзей, што выбіраў сабе цяжкую прафесію. Ад пільнага погляду Дзюжэнка было скарэа абмякаваць і пустазвонства, жаданне пафарнавацца моднымі ўвучэннямі аб мастацтве.

Прыбываючы на экзамены, перад намі цяпер была не проста група студэнтаў, залічаных у інстытут, а новы калектыў, рэжысёрская майстарня Александра Дзюжэнка.

Імяна ў калектыве гэтай майстарні, вельмі разнастайным на сваім складу, сустраўся мне ўпершыню сціплы юнак Віктар Тураў. Сухія аметычныя дэдацыя гаворылі аб тым, што Віктар Тураў нарадзіўся, жыў і вучыўся ў Беларусі. Дзяцінства яго было суровае, як і дзяцінства тысяч савецкіх дзяцей, што пазналі ваіну, акупацыю і хлапчукамі сустрэлі перамогу над фашызмам.

Гады вучобы ў інстытуце кінематографіі моцна звязалі Турава з лесам усюго калектыву майстарні А. П. Дзюжэнка. Было ўсё, як звычайна. Першы самастойны крокі, першы памылкі і засумняванні, радасць ад першых, яшчэ такіх нязначных поспехаў.

Шлях Віктара Турава да першай самастойнай работы ў кіно быў нязлегкі. Не атрымаўся бліскучага дэбюту. Былі гадзі накланення вопыту. Студэнтам-практыкантам Тураў прыязджае на радзіму, у Беларусь. Працуе на кінахроніцы. Потым студыя «Беларусьфільм» і першая самастойная работа. Гэта была наваля «Камбудем» у кіназборцы «Апаўдзненцы на прыацтаў». У гэтай невялікай карціне яшчэ відзён няроўны, вучнёўскі почырк рэжысёра. Асобныя удадлы штрыхі не стварылі цялеснага ўражання ад карціны.

Аднак работа над «Камбудем» прынесла пэўную карысць маладому рэжысёру. Тут ён знайшоў сваіх добрых таварышаў па працы— апэратара Анатоль Забалоцага, практыканта-апэратара Юру Марухіна і практыканта-мастакоў Ул. Дзямчэнава і Я. Ігнацьева. Малады калектыў ўпершыню паспрабаваў асэнсаваць свае магчымасці, намячыць шлях да чарговай работы. Наступнай была таксама невялікая карціна «Зорка на спражцы», літаратурнай асновай якой паслужыла апавяданне Які Брыля.

На гэты раз маладому рэжысёру дэвалюса мець справу з праблемамі больш вострымі, з лесам людзей, з іх складанымі характарамі.

Абараніць свет ад ваіны, уратаваць ад зае дзяцей— такая асноўная думка, якую ўклаў малады рэжысёр у сваю новую работу. Карціна В. Турава выйшла срэчкі, і гэта невядомае. У ёй быў раішч самаформы і не дае магчымасці добра зраўнаважыць агульны настрой той аб іншай сцэны. Аднак ёсць у фільме «Зорка на спражцы» і рэжысёрскі ўданы. З сапраўдным майстарствам В. Тураў вырашае значынальна насамыя сцены параду сваю: ён верна адчуў рытм горада, знайдшоў цікавы падрабязнасці паводні сваіх маленькіх герояў. Так адбылося знаёмства з рэжысёрам, які цікава думае, сваясёва ідзе бачыць жыццёвы матэрыял.

Паступова больш выразным становіцца і почырк Турава. Усё гэта прымушае верыць, што ён знайдзе ў сабе сілы пераадолаваць некаторыя элементы «самаадлюстравання» і ў наступнай рабоце, бесспрэчна, знайдзе якасна новае, адметнае.

Рэжысёр В. ТУРАУ.

ПРА МАЛОДАСТА

СТАЛАСЦЬ ПРЫХОДЗІТЬ НЕ АДРАЗУ

Сапраўдны пачатак творчага шляху Турава— нядаўна зроблена карціна «Праз могілкі».

Адначасна аповесць і сцэнарый Паўла Ніліна давалі магчымасць маладому рэжысёру ўключыць у будучую карціну ўсё тое, што руліла яму даўно, да чаго цярпелі больш свядома імкнучыся. Герой сцэнарыя быў вельмі блізка В. Турава. У іх вачэй знаходзіў змяненне з дзяцінства рысы.

Як аповесць, так і кінасцэнарый не прэзентавалі на шырокі ахоп падзей, звязаных з партызанскім рухам у Беларусі. Сюжэт прыцягваў увагу толькі да аднаго невялікага эпизоду барацьбы з фашысцкімі акупантамі, з вялікай глыбінняй раскрыўшы сутнасць усенароднага подзвігу. Здымаючы фільм, Тураў з сапраўдным мастацкім хваляваннем і захапленнем стараўся паказаць савецкіх людзей, якія змагаліся не на жыццё, а на смерць супраць ненавіснага ворага. Вобразы гэтых людзей у фільме «Праз могілкі» ствараюць вядомыя акцёры. Тым больш цікава было маладому рэжысёру ўзасобіць у творы сваё, адметнае бачанне падзей і характараў.

Я назіраў работу Турава з такімі акцёрамі, як Ул. Белакору (Сазон) і Л. Уварова (Сора) і Казіміраўна, і бачыў, як паступова знікаў халадок недаверу да маладога рэжысёра з боку вопытных выканаўцаў. Тураў не толькі прымушаў іх паверыць у

МЕТАДАМ НАЗІРАННЯ

ГЭРОЮ свайго фільма «Урок даўжнёму ў год» мы ведалі ўжо даўно. Гэта была не першая сустрэча з ім. А пачалося ўсё так. Як і ў кожнай камандзіроўцы, у Гомелі мы шукалі навіны, цікавыя тэмы. Пашуці прываілі нас на ўрокі настаўніцы першага «Б» класа 10-й школы Лідыі Уладзіміраўны Пашкевіч. Мы завіталі ўвагу на творчы характар яе працы.

Пра настомнага педагога, сціпную працаўніцу мы і расказалі ў адным з нумароў кінажурналу «Савецкая Беларусь». Праз год мы зноў трапілі ў Гомель. І, вядома, зашлі ў «нашу» школу, да старых знаёмых. Вучні павыраслі, загарэлі за лета. У іх з'явіліся новыя клопаты. На ўроках мы па-ранейшаму ўбачылі ўпартаў дзіцячую працу, якой садзейнічала творчасць, фантазія. І тады ўзнікла думка зрабіць пра гэтых школьнікаў фільм.

Але як зняць дзяцей, захопленых справай, як не спасаваць атмасферу ў клас яка трэба з'явіцца з здымачай і асвятляльнай апаратурай? Калі дзеці будуць ведаць, што іх здымаюць, пачнуць паіраваць, нават падыгрываць. Выхад быў знойдзены. У клас мы паставілі ўсю нашу апаратуру і не здымалі дзень, другі, трэці. А калі мы пераканаліся, што другакласнікі прывыкліся да апаратуры і незнаёмых

людзей, «непрыкметна» ўключылі камеру.

У фільме аўтар сцэнарыя Л. Браслаўскі хацеў вобразна расказаць пра гэтых вучобі дзіццяў, яго першыя крокі ў свет ведаў, стаўляючы характары. Мы доўга гутарылі з Лідыяй Уладзіміраўнай, імкнучыся вызначыць, прадаўжаць у найбольш акраваыя эпизоды жыцця класа.

Прызнаемца, мы з хваляваннем пачалі гуту работу. Нам трэба было зняць увесь фільм метадам назірання, нічога не арганізоўваць, а толькі сачыць і быць заўсёды напалатовае. Мы былі падобны на тых людзей, якія, — не ведаючы, чым усё скончыцца, пускalis у плаванне. У нас не было нават прыблізнага календарна-пастававачага плана. Паглядзелі б мы тады на нашага адміністратара — распрадчыка крыдзіту!

Здымкі пачаліся, колькасць знятай плёнкі хутка павялічалася. Клас

працаваў, мы — таксама. Дзеці прывыкліся ўжо да абстаўкі. Яны не зьярталі ніякай увагі на расчараваны і мікрафонны Аўтары і кінакамеры мы былі непасрэдна дзіццяў, псіхалагічна праўдзіва паводзіны школьнікаў. Мы змяліся з класам. Нават на першыя дзеці не лічылі нас пачобчымі дзядзькамі — гулялі, жартавалі.

Фільм атрымліваўся — мы гэта адчувалі — і навукова-папулярным і дакументальным.

Разам з дзецьмі наведалі перасоны зьярценца, дэравапрацоўчы камбінат, пабылі ў гасцях у Рыгора Кірылічавіча Дзюнісенкі — Героя Савецкага Саюза, лётчыка, вэтэрана ваіны, першага лётчага настаўніка Юрыя Гагарына. Дзеці пазнавалі свет, і мы гэта здымалі, упарта, крок за крокам.

Здымкі ішлі к канцу. Не, не таму, што ўжо ўсё было знята, а з-за ліміту плёнкі. Пачаўся мантаж

С. ФРІД, Р. ЯСІНСКА, рэжысёры фільма «Урок даўжнёму ў год».

ЮБІЛЕЙНЫЯ ФЕСТИВАЛІ

Ва ўсіх кіназатрахах рэспублікі ў сувязі з саракагоддзем юбілей беларускага кіно пачаліся фестывалі беларускіх мастацкіх, хронікальна-дакументальных і навукова-папулярных фільмаў. У Мінску ў Гомелі прайшлі прэ'еры новага мастацкага фільма «Пісьмы да жыцця». У Магілёве адбылася прэ'ера фільма «Праз могілкі».

ПРАЦАЎНІКІ ЛЕСУ

За трыццаць гадоў працы кінааператарам на Мінскай студыі навукова-папулярных хронікальна-дакументальных фільмаў мне давялося здымаць шмат розных па тэмах і жанрах карцін. Сюжэтаў. Але, прызнаюся, тэму ўжо даўно вырашаць упершыню.

Калі дзіцяці дзеці допадаліся лянаць на мурашніку з кінааператар, каб фіксіраваць рытм жыцця мурашэў.

Доўга сачылі, каб зняць, як з кожнай паўгадоўна на свет новай шасціночнай. Найбольшай цікакасцю было тое, што амаль усё здымалі асобным аб'ектывам (вучульчыкам) з цёмнага здымацкага апаратуру (так зваліся мікрадымкі), каб маленькага мураша паказаць гледзчу буйным планам.

Нашы «вясёлыя» вельмі чужыя да шуму і руху. Яны часам прымаюць патрыянальную позу і запырсквалі аб'ектыў мурашкім спітам, адлюстраванне адрэзу становілася распыліства.

Другая цікакасць — гэта тое, што мурашкі не мелі намеру нам паіраваць, а заняты сваёй працай хутка бегалі перад аб'ектывам. Спатыраўся павольна нават колкасць чарнага. Замест тармажэння чарнага: 24 здымкі ў секунду; здымалі да 50 — інакш не ўдалося б добра паказаць дзеянне нашых герояў.

Думалася што неадрама былі вытрыманні сотні мурашчых змусаў. Цяпер, калі гэта невідны навукова-папулярныя калібровы фільм гэтаму, ён з'явіцца значным дапаможнікам для біялагаў і вучняў школ.

І калі пасля прагляду фільма гледзчы з паваяго будучы адрэсца да леснога мураша, сапраўднага працаўніка нашых лесоў, тады мы будзем лічыць, што сваю задачу выканалі.

Міхаіл БЕРАУ, кінааператар.

ГІСТОРЫЯ АДНАГО ЗДЫМКА

Перад ваі — не ў сім звычайным фотаздыманні, а ў публічнаму ўпершыню.

...У пачатку 1926 года Ю. Гарыч, ужо тады адзін з вядучых мастакоў саветскага кіно, быў запрошаны кіраўніцтвам «Белдзяржкіно» ставіць першы беларускі мастацкі фільм «Лясная быль».

Улетку таго ж года пачаліся здымкі. Сцэнары ўсё шло добра. Але хутка Ю. Гарыч сутыкнуўся з невялікімі цяжкасцямі, у прыватнасці, кіназдымачную групу неабходна было тэрмінова забяспечыць тэлефоннай сувяззю, транспартам, разнастайным рэвізіятам, вайсковым абмундываннем, балюва зброяй Чырвонай і Беларускай арміі перыяду грамадзянскай вайны і шмат чына іншым. Ю. Гарыч разам са сваімі асістэнтамі І. Пыр'евым і Ул. Корш-Сабліным вярнуўся за дапамогаю да кіраўніцтва Урада БССР і КП(б) Беларусі.

Беларускі кінамастацтваграфісты старэйшага пакалення паматуючы, як вятліва, па-сабурнуці добраўмыслена ставіліся да развіцця кіно сапраўднага ЦК КП(б) В. Г. Кіорына, Старшыня Цэнтральнага Выканавчага Камітэта рэспублікі І. А. Адамовіч і Старшыня Савета Народнага Камісарату БССР І. А. Адамовіч. Яны ўважліва сачылі за першай сур'езнай творчай работай нашых кінамастацтваграфістаў.

І. А. Адамовіч, В. Г. Кіорына і А. Р. Чарвякоў выступілі ў ролі кам'юльсантаў. Іх парадзі дапамаглі Ю. Гарычу найбольш важным, вучульчым эпизодам пераважна фатаграфію. У нашым кінахронікалі пачатку лістапада 1926 года адбыліся здымкі на ЦК і ЦКН ВКП(б) і Патнаццатай нандэрэчыі фільма «Лясная быль». Ю. Гарыч заўважыў, што асабліва цікава і здымаць у заарыяваным павільчым кіназдыманні «Савіно» апошняй іграваы

ФІЛЬМ АБ ПАРТЫЗАНАХ

З рэжысёрам Які Пасендорфам, які вядомыя савецкім гледзчамі па такіх фільмах, як «Земляк», «Вартанне». Прайшоўшы праз агонь, мы сутрапілі ў варшаўскай кінастудыі, дзе цяпер ідзе мантаж новага шырокаэкраннага фільма «Фары барышчы».

Новы фільм ставіць чарговым анімом у майм чысле кінатвороў, што паказваюць лес палітка, маладосці інак прышлі яе зборнай барацьбе з гітлераўскімі захопнікамі, а сталы ўзрост—у чыжэй гадзі нараджэння і стагнаўнага істаўлення новай народнай Польшчы—інак Пам'яну кінематографію Польскай Народнай Рэспублікі не аддала яшчэ чыжэй дзіцяці перад гітлераўскімі. Сярод вышуканых фільмаў няма ніводнага кінатвору, прысвечанага ўзброенай барацьбе партызанамі, якімі кіравалі польскія намушты. Таму насталоў ведае пра муюню барацьбу партызанскіх атрадаў з фашыстамі...

Асновай для фільма паслужыла інак непасрэднага ўдзелінага партызанскіх баю з гітлераўскімі на тэрыторыі Польшчы дзівізіянага генерала Мечыслава Мочара «Фары барышчы». Яна напісана жывой мовай, мае вялікі фактычны і гістарычны матэрыял.

Сцэнарый напісан вядомым польскім пісьменнікам Войцэхам Жуворскім.

У гадоўных ратках фільма здымаліся артысты Тадэвуш Шымід, Кшыштоф Хамец, Войцэх Семіні і Мечыслаў Чэховіч. Фільм выйдзе на экраны кіназатраў Польшчы ў канцы 1964 года.

Ві. КУЗЬКОЎ, марспандант ТАСС.

Кадр з будучага фільма.

ларусьфільм» К. Жукоўскай і многія іншыя.

...Васіль Ільч Радзекі жыве пакуль у слее Седнеў. Але хутка ён прыбдзе да людзей, каб расказаць пра сабе і таварышаў, пра работу і натхненне, пра чалавечнасць і сілу, пра дабро і зло. Па плану фільм павінен быць закончаны ў верасні будучага года.

Д. РАДЗІНСКІ, спец. карэспандант «Літаратуры і мастацтва».

Кадр з будучага фільма.

Перад ваі — не ў сім звычайным фотаздыманні, а ў публічнаму ўпершыню.

...У пачатку 1926 года Ю. Гарыч, ужо тады адзін з вядучых мастакоў саветскага кіно, быў запрошаны кіраўніцтвам «Белдзяржкіно» ставіць першы беларускі мастацкі фільм «Лясная быль».

Улетку таго ж года пачаліся здымкі. Сцэнары ўсё шло добра. Але хутка Ю. Гарыч сутыкнуўся з невялікімі цяжкасцямі, у прыватнасці, кіназдымачную групу неабходна было тэрмінова забяспечыць тэлефоннай сувяззю, транспартам, разнастайным рэвізіятам, вайсковым абмундываннем, балюва зброяй Чырвонай і Беларускай арміі перыяду грамадзянскай вайны і шмат чына іншым. Ю. Гарыч разам са сваімі асістэнтамі І. Пыр'евым і Ул. Корш-Сабліным вярнуўся за дапамогаю да кіраўніцтва Урада БССР і КП(б) Беларусі.

Беларускі кінамастацтваграфісты старэйшага пакалення паматуючы, як вятліва, па-сабурнуці добраўмыслена ставіліся да развіцця кіно сапраўднага ЦК КП(б) В. Г. Кіорына, Старшыня Цэнтральнага Выканавчага Камітэта рэспублікі І. А. Адамовіч і Старшыня Савета Народнага Камісарату БССР І. А. Адамовіч. Яны ўважліва сачылі за першай сур'езнай творчай работай нашых кінамастацтваграфістаў.

І. А. Адамовіч, В. Г. Кіорына і А. Р. Чарвякоў выступілі ў ролі кам'юльсантаў. Іх парадзі дапамаглі Ю. Гарычу найбольш важным, вучульчым эпизодам пераважна фатаграфію. У нашым кінахронікалі пачатку лістапада 1926 года адбыліся здымкі на ЦК і ЦКН ВКП(б) і Патнаццатай нандэрэчыі фільма «Лясная быль». Ю. Гарыч заўважыў, што асабліва цікава і здымаць у заарыяваным павільчым кіназдыманні «Савіно» апошняй іграваы

Г. ТАРАСЕВІЧ, «Літаратура і мастацтва».

М. БАЙЦОУ, Кубінскі студэнт.

ЗДЫМАЮЦЬ
Фотаамаатары

ЗНАЁМЦЕСЯ:
МІНЧАНЕ!

Чатыры гады прайшло з таго часу, як быў створены Мінскі клуб фота- і кінаамаатараў. Зараз у ім больш 300 удзельнікаў. Члены клуба вывучаюць тэорыю і практыку фота- і кінамастацтва, наладжваюць абмеркаванні, выстаўкі, творчыя сустрэчы. Сваймі вопытам з амаатарамі дзяліліся старэйшыя майстры савецкага фотамастацтва Аркадзь Шышкін і Васіль Аркашаў, фотакорэспандэнты Ул. Кітас і В. Шандрын.

В. БАРАНОЎСКІ, Мінск святочны.

І. ПАРХІМОВІЧ, Рабочыя.

А. ЗАЙЦАУ. Перад зменай (сальгорскія шахцэры).

В. БАРАНОЎСКІ, Запіс у лясавым.

А. ЗАЙЦАУ. Уначы ішоў снег.

Г. МЕНШЫКАУ, Будучыя планы.

С. КУЗНЕЦАУ, Рыболоў.

Работы мінскіх фотаамаатараў экспанаваліся на міжнародных выстаўках, на рэспубліканскай і ўсесаюзнай выстаўках «Сямігодка ў дзеянні». Мінчане сістэматычна абменьваюцца здымкамі з фотаамаатарамі Чэхаславакіі, а нядаўна паслалі свае работы ў Польшчу, на I міжнародную выстаўку мастацкай фатаграфіі. З спосахам прайшоў у нас конкурс, прысвечаны 20-годдзю вызвалення Беларусі. На конкурс паступіла 300 работ ад 96 аўтараў. Больш 200 з іх экспанаваліся на выстаўцы.

Здымкі, якія вы бачыце — экспанаты выстаўкі. Іх аўтары — лабарант Беларускага аўтазавода І. Пархімовіч, супрацоўнік архіва В. Бараноскі, загадчык кафедры фізікі політэхнічнага інстытута М. Байцой, архітэктар Г. Меншыкаў, канструктар С. Кузняцоў.

А. ЗАЙЦАУ, вядомы, старшыня Мінскага клуба фота- і кінаамаатараў.

«ВЯСЁЛКА» У ЗША

«Вясёлка» — так называлася вялікая канцэртная праграма, з якой выступілі зоркі савецкага балета ў ЗША. У складзе канцэртнай брыгады былі народныя артысты Саюза ССР, лаўрэат Ленінскай прэміі В. Чабукіні, салісты Вялікага тэатра Саюза ССР Н. Чыстова і народны артыст РСФСР Ю. Ждану, народная артыстка Латвійскай ССР В. Вішчына і заслужаны артыст Латвійскай ССР Х. Рытзберг і другія. Ад Беларусі ў канцэртах выступілі народная артыстка рэспублікі Л. Ражанова і заслужаны артыст БССР В. Міронаў.

КАНЦЭРТ НАРОДНАЙ АРТЫСТКІ

У Віцебскім гарадскім Доме культуры з поспехам прайшоў сольны канцэрт салісткі Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балета народнай артысткі СССР Н. Кічанкі. Аматары вядомага мастацтва з цікавасцю праслухалі класічныя арты і оперы ў рамыскіх рускіх і заходнеэўрапейскіх кампазітараў, вядомых твораў савецкіх аўтараў, народныя песні. Партыю фарцілі і канцэрце выконвала канцэртмайстар Беларускага радыё і тэлебачання Т. Міясарова.

ПРЫСВЕЧЕНА АўСТРАЛІЙСКАЙ ПІСЬМЕННІЦЫ

Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі і Саюз пісьменнікаў БССР правялі вечаар, прысвечаны аўстралійскай пісьменніцы Катэрыне Сусане Прычард. Вечаар адкрыў уступнай прамовай Язэп Семанюк. Доклад аб жыцці і творчасці пісьменніцы зрабіў Ф. Куляшоў.

РАДЗКІ З'ЯВІЛАСЯ

У Мінскім народным ўніверсітэце культуры дырэктар мясцовай музычнай школы А. Пасляўскі прачытаў лекцыю «Музыка і народнае мастацтва». Лекцыя была прысвечана народнаму мастацтву і творчасці аўстраўскіх амаатараў.

П. ШУТАУ.

«Кіно-клуб» Ф. Летава і вядомы «Фаніа на галыцы» І. Рокіца. У заключэнне гаспадары былі падарылі кінокарты «Па старонках любімых аперы» з удзелам вядомых амаатараў тэатра.

Х. ЗАЙЦАУ.

Успаміналі яго, называлі яго імя і марылі аб ім... Так яны прагаварылі да поўня ночы. Нарэшце Маруся паслала на тэлеграм паспел для Надзі, прынесла Паўлаў шміль накрыва.

НАЧЛЕГ У СУХАВІЦАХ

[Заканчэнне. Пачатак на 2-й стар.]

толькі дзве газеты. За кнігамі прападуў бы дзень і ноч. Паглядзеў б вы, кожны на гаршчыні валежца, не ўсё яго выкадаць — дзе не бывае, то і пачне нова... А ўсё грошы каштуе. Хай бы лепш купіў што...

НАЧЛЕГ У СУХАВІЦАХ

— Ну, а ласей сваіх, відаць, любіць? — не выцерпела Надзя.

— Чаму ж не. Душу ба за іх аддаў. Папробуй каторага шпёнуці! Я чамас пацігну магузачку...

— Тата і мне купіў кніжачку, — пахвалілася Леначка.

— І мне купіць, — не адставаў ад сястры Славік.

Яшчэ больш шылася Надзя з гэтай сячэтай у час вачэрня. Дзеянні яна аддала ўсе пукеркі і шакалад, дастала з чамаданькі каубасу, якая аказалася тут не лішняй. Пачалі есці. Леначка надвала Надзі ў шыянку валако, і гэты краўлявае — яна схавала дзяўчынку на калені і пачала цаляваць.

— А што вы падорыце цеці? — спытала Маруся дашей.

Леначка была ўжо школьніца, і яна падарыла Надзі намалюваную на паперы нейкую чырвоную кветку. Славік прынес для Надзі пакач ад папарос. Надзя прачытала на ім «Ціна 35 калеек».

— Хто курыць гэтыя папаросы? — спытала яна.

— Тата, — адказаў Славік.

Надзі нешта зашчымавала ў душы, — яна прыпомніла, што пры ёй Павел курыў «Белатар».

Пасля вачэрня Надзя нарэйла дзецім ісці спаць, яны крывіліся, не хателі, аднак не пасмелі адмовіць і палеглі. Жанчыны доўга яшчэ не спалі, яны гаварылі пра Паўла. Абедзім ім гэты чалавек быў дарэгі, і невядома каму больш, абедзе з любоўю

П. ШУТАУ.

Успаміналі яго, называлі яго імя і марылі аб ім... Так яны прагаварылі да поўня ночы.

НАЧЛЕГ У СУХАВІЦАХ

[Заканчэнне. Пачатак на 2-й стар.]

толькі дзве газеты. За кнігамі прападуў бы дзень і ноч. Паглядзеў б вы, кожны на гаршчыні валежца, не ўсё яго выкадаць — дзе не бывае, то і пачне нова... А ўсё грошы каштуе. Хай бы лепш купіў што...

НАЧЛЕГ У СУХАВІЦАХ

— Ну, а ласей сваіх, відаць, любіць? — не выцерпела Надзя.

— Чаму ж не. Душу ба за іх аддаў. Папробуй каторага шпёнуці! Я чамас пацігну магузачку...

— Тата і мне купіў кніжачку, — пахвалілася Леначка.

— І мне купіць, — не адставаў ад сястры Славік.

Яшчэ больш шылася Надзя з гэтай сячэтай у час вачэрня. Дзеянні яна аддала ўсе пукеркі і шакалад, дастала з чамаданькі каубасу, якая аказалася тут не лішняй. Пачалі есці. Леначка надвала Надзі ў шыянку валако, і гэты краўлявае — яна схавала дзяўчынку на калені і пачала цаляваць.

— А што вы падорыце цеці? — спытала Маруся дашей.

Леначка была ўжо школьніца, і яна падарыла Надзі намалюваную на паперы нейкую чырвоную кветку. Славік прынес для Надзі пакач ад папарос. Надзя прачытала на ім «Ціна 35 калеек».

— Хто курыць гэтыя папаросы? — спытала яна.

— Тата, — адказаў Славік.

Надзі нешта зашчымавала ў душы, — яна прыпомніла, што пры ёй Павел курыў «Белатар».

Пасля вачэрня Надзя нарэйла дзецім ісці спаць, яны крывіліся, не хателі, аднак не пасмелі адмовіць і палеглі. Жанчыны доўга яшчэ не спалі, яны гаварылі пра Паўла. Абедзім ім гэты чалавек быў дарэгі, і невядома каму больш, абедзе з любоўю

ПУАНТЫ І КАНЬКІ

Нарэспандэнт АДН Андрэй Батшэў сустрэўся з мастацкім кіраўніком дзяржаўнага ансамбля «Калі б хлопцы ўсёй зямлі» народным артыстам РСФСР Юрыем Кандратаўм і папрасіў яго раскажаць пра творчыя планы і прычыны работы малядога калектыву.

— Я многа гадоў аддаў класічнаму балету і ні ў якім выпадку не збіраюся прыняць яго значэння, — сказаў Юрыі Кандратаў. — Але смела скажу: танцы на лёдзе, хуткасьці і імклівы рух, народнасьці музыка, адкрываюць зусім фантастычны магчымасці для выканаўцаў і пастановаўшчыка.

Мы перакананы на лёдзе можа і трэба ставіць класіку. Таму нашы творчыя прычыны адносяцца ад прычынаў работы многіх зарубажных ансамбляў-рэвю. Наша мэта — стварыць адныя цэласныя спектаклі, а не дэманстраваць перад глядачом толькі рад эфектных элементаў фігурага катання. Для нас салісты ансамблю — гэта не толькі класікае спартыўнае сувор'е, але перш за ўсё прадстаўнікі новай прафесіі — артысты балета на лёдзе. Таму спартыўныя заслугі ні ў якім разе не вырашальны лёс выканаўцаў. У нас для ўсіх адзін шлях: адкрыты конкурс, дзе ўсе вырашае мастацкі савет, які складаецца з 13 чалавек, і адразу за гэтым работа ў лярдэ-балете. Мы не робім выключэння нават для чэмпіёнаў.

Вядома, чалавеку, які ў дасканаласці не валодае тэхнічай фігурага катання, у нас робіць няма чату. У балете — пуанты, у нас — канькі. Мы працуем, як балетны калектыв, можа, нават больш напружана. Сямігадзінныя работы дзень: ролеты і спектаклі. Кожны дзень ідуць заняткі па класічнаму танцу, характарнаму танцу, ацёрскаму майстарству, рытміку.

Ціпер, на шостым годзе існавання, ансамбль перажывае новы перыяд у сваім развіцці. Ад ка-

наў, забаўляльных вальсаў, абстрактных адыжыю, ад «чыг-стай» класікі мы пераходзім да аднаактовых спектакляў глыбокага зместу. Кампазітар Юрыі Лявіцін прапанаваў нам аднаактовы балет «Снягурчанка». Ён здолеў убацьць старую казку вачыма сучасніка. Так, гэта казка, але казка для дарослых. Усім вядома «Песня пра Сокаля» Горкага. У садружніцці з кампазітарам Барысам Машковым мы працуем цяпер над гэтым творам.

Нам трэба добра прапрацаваць і над харэаграфіянай пазмай «Калі б хлопцы ўсёй зямлі», прысвечанай дружбе моладзі ўсяго свету.

Мы падтрымліваем мастацкі кантакт з вядомымі мастацкімі тэатрамі Юрыем Лявіцкім, Радзіславам Пачарыным, Андрэем Патравым і іншымі.

У нашым рэпертуары — таксама незвычайнае «Лядавага» ансамбля класічнай творы, як «Вясенняя вода» Рахманінава, «Лунная саната» Бетховена, фантазіі на тэмы Гершвіна. Невычарпальны магчымасці для балета на лёдзе, мне здаецца, нясе ў сабе музыка Рыбскага — Корсакава. «Пялёты чыялы» нібы створаны для нашай ансамбля.

Музыка — гэта стыхія, у якой нараджаецца пастанова. Таму зашліне гаварыць аб паправаваннях, якія прадаўляюць да нашай аркестра. У аркестры ансамбля — 30 чалавек, сапраў-

дны энтузіястаў, высока-прафесіянальных выканаўцаў.

У нас няма дробязей. Музыка, майстарства салістаў і хардбалета, мастацтва пастановаўшчыка — усё гэта важна ў роўнай меры. Мы хочам дамагчыся гранічнай выразнасці і апраўданасці таго, што адбываецца на лёдзе. Рух, корпус, паварот галавы, кожны рух павінен быць падначалены ўнутранаму малянку ролі.

За гады работы ў нашым калектыве выраслі выканаўцы, якія зусім дастойны высокага звання артыста балета на лёдзе. Перш за ўсё я хачу бы сказаць пра Ірыну Галічану. Яна ўмее стварыць вакол сябе атмасферу юнацтва, свежасці і жыццярэаднасці. Яе вылучае незвычайная адуючэнасць, нечаканы гумар, віртуознае валоданне тэхнічай фігурага катання.

Саліст ансамбля Уладзімір Лузін, на мой погляд, можа быць пастановаў у рад з лепшымі сусветнымі салістамі балета на лёдзе. Гэта сталы майстар, здольны да тонкай перадачы самых розных настрояў. Тэмперамент, унутраны артыстызм — вось што характэрна для выступленняў гэтага майстра. Балет, нават на сіэне Вялікага тэатра я не бачыў такога прынята ў «Золушцы».

Наш ансамбль — яшчэ моладзі калектыву. Уперадзе велікія многыя работы. І калі мы дасягнем пастановаў мэты, перад намі адкрываюцца новыя і новыя рубяжы. Гэта пастаянны рух наперад, да дасканаласці — асноўная перадумова поспеху, і мы не збіраемся спыніцца на гэтым шляху.

(АДН).

У АПОШНІ ШЛЯХ

8 снежня грамадскасць г. Віцебска праводзіла ў апошні шлях заўчасна памёршага заслужанага дзеяча мастацтва БССР дырэктара кінастудыі «Беларусьфільм» пісьменніка І. Дорскага.

У памяшканні Дзяржаўнага тэатра імя Я. Коласа, дзе была ўстаноўлена труна з целам І. Дорскага, пабывалі тысячы віцебцаў.

У ганаровай варшэ-кіраўнікі партыйных, савецкіх і камсамоўскіх арганізацый вобласці, артысты, студэнты, прадстаўнікі дэлегацый Мінска, сваякі і сябры нябожчыка.

На грамадзянскай паніжале выступілі старшыня партыйнай камітэі Віцебскага абкома КПВ Г. Кляшын, старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па кінематографіі В. Паўляк, пісьменнік П. Васілеўскі, заслужаны дзеяч мастацтва Ул. Стэльмах, народны артыст БССР А. Шыль.

Затым жалобная працэсія накіравалася на гарадскія могілкі. На маргілу І. Дорскага было ўскладзена шмат вядкоў.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, Г. М. БУРАЎКІН, А. І. БУТАКОУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, Т. А. ДУКОВА, Г. М. ЗАГАРОДНІ, В. Ул. ІВАШЫН, А. М. КУШУРЭВІЧ, В. В. ПАДЫГІНА, П. М. МАКАЛ, А. Н. МАРЦІНОВІЧ, Р. К. САБЛЕНКА [намеснік галоўнага рэдактара], І. А. САНКОВА, З. Ф. СТОМА, М. Г. ТКАЧОУ, Р. Р. ШЫРМА.

ЭЛЕБАЧАННЕ

11 снежня

Першая праграма, 11.00 — «Удзік з пекла». Мастацкі фільм. Першая серыя, 16.55 — праграма перадач: 17.00 — для юнацтва. «Загадкі сусвету». Адапты на пытанні першага твора тэлевізійнай алмпіяды юных астраномаў (М). 18.00 — тэлевізійныя навіны, 18.20 — «Жарты». Мультыплікацыйны фільм, 18.30 — «Усмішкі нашых сяброў». Расказ аб сустрэчах з чэхаславацкай моладдзю, 18.50 — «Удзік з пекла». Мастацкі фільм. Другая серыя, 20.30 — першынство СССР па спартыўнай гімнастыцы. Перадача з Кіева, 21.30 — тэлевізійныя навіны (М), 22.00 — «Расказы аб геральдыцы». Выступленне пісьменніка С. Смірнова (М), 22.30 — канцэрт па заяўках.

Другая праграма, 18.00 — тэлевізійныя навіны (М), 18.10 — «Эпірэн вялікай хіміі» (М), 18.50 — «Шасце немі Гавіа». Мастацкі фільм, 20.30 — «Падубенскія частушкі». Мастацкі фільм, 22.00 — «Вядзьма». Народна-метражны фільм, 22.30 — «Персман дзяржаўнага нацыянальнага галерэй». Тэлевізійны навіс Пермскай студыі тэлебачання (М).

12 снежня

Першая праграма, 11.00 — «Удзік з пекла». Мастацкі фільм. Другая серыя, 17.15 — праграма перадач, 17.20 — для дзяцей. «Мікола-чаравоз». Мастацкі фільм, 18.50 — тэлевізійныя навіны, 19.10 — «Палавіная чарада». Мастацкі фільм, 20.35 — тэлевізійны клуб мінскадзяржаўнага калектыву Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра БССР імя М. Горькага глыбока смутнае з выкладу заўчаснай смерці заслужанага дзеяча мастацтва БССР Іосіфа Львовіча Дорскага і выказвае спачуванне сям'і нябожчыка.

Калектыву Брэсцкага тэатра выказвае глыбокае спачуванне калектыву кінастудыі «Беларусьфільм» і сям'і нябожчыка з выкладу напатаўшага іх гора — смерці дырэктара кінастудыі Дорскага Іосіфа Львовіча.

Праэдымны праўленне Беларускага тэатральнага аб'яднання глыбока смутнае з выкладу смерці старшага тэатральнага работніка, заслужанага дзеяча мастацтва БССР Іосіфа Львовіча Дорскага і выказвае спачуванне сям'і памёршага.

Праўленне Саюза пісьменнікаў БССР глыбока смутнае з прычыны заўчаснай смерці заслужанага дзеяча мастацтва БССР Дорскага Іосіфа Львовіча і выказвае шыракае спачуванне сям'і памёршага.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ:

г. Мінск, вул. Захарова, 19. Тэлефоны: прыёмная рэдацый — 3-24-61, намеснік галоўнага рэдактара — 3-44-04, аддзела літаратуры — 3-21-53, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры — 3-22-04, аддзела інфармацыі — 3-44-04, выдавецтва — 3-19-52, бухгалтэры — 3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісьматэляў БССР, Мінска.

(М), 21.30 — тэлевізійныя навіны (М), 22.00 — «На агеньчык». Перадача з Мінска (трансляцыя на Маскву).

Другая праграма, 16.30 — праграма перадач (М), 16.35 — для дзяцей. «Прыгоды Толь Кляшын». Мастацкі фільм (М), 18.00 — «Веды». Наўкова-пазнавальная праграма (М), 19.00 — мастацкі фільм «Фота Хабера» (М), 20.35 — «Пісьменнік». Тэлеперадача.

13 снежня

Першая праграма, 11.55 — праграма перадач, 11.40 — для дзяцей. «Дванаццаць месяцаў». Мультыплікацыйны фільм, 12.35 — для дзяцей. «Канітэлі». Мастацкі фільм, 13.30 — «Снежныя дарожкі». Мультыплікацыйны фільм, 14.00 — «Усмішкі нашых сяброў». Універсальны музычны інструмент для школьнікаў (М), 16.00 — праграма перадач, 16.05 — для юнацтва Савецкай Арміі і Флоту. «Піянадазнавальнік». Перадача пра інструмент-піянастэву імя Вячаслава Чарнага, Савета РСФСР дзяліла, 16.45 — «Атласінавата». Народна-метражны фільм, 17.15 — першынство СССР па спартыўнай гімнастыцы. Перадача з Кіева, 19.15 — тэлевізійныя навіны (М), 19.30 — праца перадач з Кіева: першынство СССР па спартыўнай гімнастыцы, 21.15 — тэлевізійныя навіны (М), 21.30 — К. Копава. «Дзеці і аблыні». Кінакамедыя. Вытворчасць Кішынскай студыі тэлебачання.

Другая праграма, 13.00 — для воінаў Савецкай Арміі і Флоту. «Аб дошчэці і падвігах» (М), 13.30 — для школьнікаў і малодшых школьнікаў. «Опч у космасе». Мультыплікацыйны фільм (М), 16.00 — музычны нісек (М), 16.30 — «Гоя выдання 1964-га». Да Дня паводні (М), 17.15 — «Далёкае і блізкае». Тэлеперадача, 18.35 — першынство СССР па самба. Фінальныя свхаткі. Тэлеацыя з Палаца спорту «Прышчынныя рэзервы».

Шыягасцэвая НАТОўскія.

Мал. Ул. БАРАНОЎСКАГА.

Літаратура і мастацтва

Індэкс 63856. Друкарня выдавецтва «Звязда».

АТ 03249.